שכוסס שעורים של תרומה משלם את הקרן ויקרא כב ואינו משלם את החומש °כי *יאכל פרט למזיק. אמר רב שיזבי א"ר יוחנן *זר שבלע שזפין של תרומה *והקיאן ואכלן אחר, ראשון משלם (את) קרן וחומש °שני *אין משלם אלא דמי עצים לראשון בלבד: האוכל והשותה אין מצטרפין: מאן תנא? אמר רב חסדא במחלוקת שנויה ור' יהושע היא דתנן *כלל א"ר יהושע °כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרף, טומאתו ולא שיעורו, שיעורו ולא טומאתו, לא טומאתו ולא שיעורו אין מצטרפין. רב נחמן אמר אפילו תימא רבנן, עד כאן לא קא אמרי רבנן התם אלא לענין טומאה דשם טומאה חד היא אבל הכא משום יתובי דעתא הוא והאי לא מיתבא דעתיה. וכן אמר ר"ל במחלוקת שנויה ורבי יהושע היא דתנן כלל א"ר יהושע כו'. ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא לענין טומאה אבל הכא משום יתובי דעתיה הוא והאי לא קא מיתבא דעתיה:

מתני' *אכל ושתה בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת, אכל ועשה מלאכה חייב (שני) חטאות. נ"ל שתי. אכל אוכלין שאינן ראוין לאכילה ושתה משקין שאינן ראוין לשתיה (א) *ושתה ציר או מורייס פטור:

גמ' אמר ר"ל מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי משום דלא אפשר היכי נכתוב: נכתוב רחמנא "לא יאכל" *אכילה בכזית, נכתוב רחמנא "לא תעונה" קום אכול משמע, מתקיף לה רב הושעיא נכתוב רחמנא "השמר פן לא תעונה"? א"כ נפישי להו לאוי, מתקיף לה רב ביבי בר אביי נכתוב רחמנא "השמר במצות עינוי", אם כן *השמר דלאו לאו, השמר דעשה עשה, מתקיף לה רב אשי נכתוב "אל תסור מן העינוי"? קשיא. ותנא מייתי לה מהכא °ועניתם את נפשותיכם וכל מלאכה לא ויקרא כג תעשו יכול יהא ענוש (ב) על תוספת מלאכה? ת"ל °וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה, על עיצומו של יום ענוש כרת ואינו ענוש כרת על תוספת מלאכה. יכול לא יהא ענוש כרת על תוספת מלאכה אבל יהא ענוש כרת על תוספת עינוי? ת"ל °כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה, על עיצומו של יום ענוש כרת ואינו ענוש כרת על תוספת עינוי. יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא מוזהר על תוספת מלאכה? ת"ל °וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, על עיצומו של יום הוא מוזהר ואינו מוזהר על תוספת מלאכה. יכול לא יהא מוזהר על תוספת מלאכה אבל יהא מוזהר על תוספת עינוי? ודין הוא ומה מלאכה שנוהגת בשבתות וי"ט אינו מוזהר עליה, עינוי שאינו נוהג בשבתות וי"ט אינו דין שלא יהא מוזהר עליו, אבל אזהרה לעינוי של יום עצמו לא למדנו, מניין? לא יאמר עונש במלאכה דגמר מעינוי: ומה עינוי שאינו נוהג בשבתות וי"ט ענוש כרת, מלאכה שנוהגת בשבתות וימים טובים לא כל שכן, למה נאמר? מופנה להקיש ולדון ממנו גזרה שוה, נאמר עונש בעינוי ונאמר עונש במלאכה, מה מלאכה לא ענש אלא אם כן הזהיר אף עינוי לא ענש אלא אם כן הזהיר, איכא למיפרך מה לעינוי שלא הותר מכללו תאמר במלאכה שהותרה מכללה, אלא לא יאמר עונש בעינוי דגמר ממלאכה: מה מלאכה שהותרה מכללה ענוש כרת, עינוי שלא הותר מכללו לא כל שכן, למה נאמר? מופנה להקיש ולדון ממנה גזירה שוה, נאמר עונש בעינוי ונאמר עונש במלאכה, מה מלאכה ענש והזהיר אף עינוי ענש והזהיר, איכא למיפרך מה למלאכה שכן נוהגת בשבתות וימים טובים תאמר בעינוי שאינו נוהג בשבתות וימים טובים. אמר רבינא האי תנא "עצם" "עצם" גמר, מופנה, דאי לא מופנה איכא למיפרך כדפרכינן, לאיי אפנויי מופנה (ג) חמשה קראי כתיבי במלאכה: חד לאזהרה דיממא וחד לאזהרה דליליא וחד לעונש דיממא וחד לעונש דליליא וחד לאפנויי למגמר עינוי ממלאכה. דבי ר' ישמעאל תנא נאמר כאן עינוי ונאמר להלן עינוי מה להלן לא ענש אלא אם כן הזהיר אף כאן לא ענש אא"כ הזהיר. רב אחא בר יעקב אמר יליף שבת שבתון משבת *בראשית מה להלן לא ענש אלא אם כן הזהיר אף כאן לא ענש אלא אם כן הזהיר. רב פפא אמר הוא

שכוסס. כל דבר שאוכלו שלא כדרך אכילתו קרי ליה כוסס: שזפין. פרונ"ש בלע"ז שבלע בלא כסיסה: ראשון משלם קרן וחומש. שאף היא דרך אכילתן: ושני משלם דמי עצים לראשון. שהרי קנאן הראשון ונתחייב בתשלומיהן והן אינן ראויות עוד אלא להסקה: במחלוקת. השנויה במקום אחר שנויה במשנתנו ולא דברי הכל היא אלא רבי יהושע היא: שטומאתן ושיעורן שוה. כגון שני חצאי זיתים משני מתים או משתי נבילות או שתי חצאי עדשה משני שרצים שזמן טומאתן שוה ושיעורן שוה לטמא בשיעור אחד: טומאתו ולא שיעורו. כגון שרץ ונבילה שכולן טומאת ערב אבל אין שיעורן שוה לטמא שזה בכזית וזה בכעדשה: שיעורו ולא טומאתו. כגון מת ונבילה שכולן בכזית וזה טומאת שבעה וזה טומאת ערב: מתני' אינו חייב אלא חטאת אחת. דחד שמא הוא דאכילה ושתיה מחד קרא נפקי: אכל ועשה מלאכה. תרי שמות נינהו דמתרי קראי נפקי: גמ' אכילה בכזית. משמע והתורה לא חייבה עליו אלא ביישוב הדעת: השמר פן לא תעונה. השמר פן תבא לידי לא תעונה: א"כ נפישי להו לאוי. השמר ופן שניהן לא תעשה הן ואכן לאו אחד אמרינן שמא לא רצה להרבות בו לאוין: השמר דלאו. כגון השמר בנגע הצרעת (דברים כד) שלא יקוץ בהרתו: השמר דעשה. השמר שתתענה: ותנא מייתי. אזהרה בעינוי מהכא: על תוספת מלאכה. אם לא הוסיף מחול על הקודש להפסיק מן המלאכה מבעוד יום: יהא מוזהר. בלאו: מה לעינוי וכו'. כלומר עונש דמלאכה לאו מופנה הוא שאם בא ללמדו מעינוי יש להשיב מלאכה הותרה מקצתה אצל גבוה: חמשה קראי כתיבי במלאכה. ארבעה לאוין וכרת אחד באחרי מות ובפ' אך בעשור (שבחומש הפקודים): וחד לעונש דליליא. דאם אינו ענין לאזהרה תנהו לענין עונש: ונאמר להלן עינוי

כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין. שמעתי מקשה מאי איצטריך קרא לרבי עקיבא בפרק קמא דסנהדרין (דף ד.) לרביעית דם הבא משני מתים שמטמא באהל ומאי טעמא דרבנן דפליגי והא קיימא לן כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין ומתרצא דמיירי ברביעית דם הבאה משני נפלים שאין לא בזה ולא בזה רביעית מתחילה אבל שני מתים שיש בכל אחד טפי מרביעית לדברי הכל מצטרפין חצי רביעית מזה וחצי רביעית מזה וכן שמעתי שיש להיות בתוספתא אמנם לא מצאתי אותו: **השמר** דעשה עשה. אע"ג דרבי יוחנן אית ליה בפ' הקומץ רבה (מנחות דף לו:) השמר דעשה נמי לאו הכא אליבא דריש לקיש דהוא מרא דשמעתא משני:

שהפלפלין

מסורת הש"ס:
ב"מ דף נס: מעילה דף יט: [פסחים לב:]
* חולין קג:
[עי' תוס' מנחות סט. ד"ה דבלע כו' כתבו בטעם משום שכבר נתקלקל ע"ש]
מעילה דף יז.
כריתות דף יג:
שם
[ברכות דף מט: פסחים ד' מט:]
[עירובין דף צו. מנחות דף לו:]
[נ"ל תענו את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו דכך פסוק מוקדם בתורת ויקרא כג]
[נ"ל שבספרי אמור ובעשור שבחומש הפקודים]

עין משפט נר מצוה:
מו א מיי' פ"י מהל' תרומות הל' ט:
מז ב מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה יא:
מח ג מיי' פ"ז מהל' שגגות הלכה ה:
מט ד מיי' פ"ג מהל' שביתת עשור הל' ה סמג לאוין סט טוש"ע או"ח סי' תריב סעיף ו:
נ ה מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף ט בהג"ה:

◆

רבינו חננאל

אכילתו עינוי הוא. איש כי יאכל פרט למזיק כגון הכוסס שעורים של תרומה. וכן האוכל תרומה אכילה גסה משלם הקרן ואינו משלם את החומש. מ"ט איש כי יאכל כתיב פרט למזיק. א"ר יוחנן זר שבלע שזפין של תרומה והקיאן דרך בית הרעי ובא אחר ואכלו הראשון משלם קרן וחומש והשני אינו משלם אלא דמי עצים לראשון בלבד. האוכל והשותה אין מצטרפין כלומר המאכל והמשקה אין מצטרפין. אוקימנא רב חסדא למתניתי' לר' יהושע ות"ק חולק עליו דתנן במעילה פרק ד' כלל א"ר יהושע כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין זה עם זה. שיעורו ולא טומאתו. טומאתו ולא שיעורו אין מצטרפין. וביוה"כ כיון שהאוכלין שיעורן ככותבת והמשקין שיעורן ברביעית שיעורו של זה לא שיעורו של זה לפיכך אין מצטרפין ובר פלוגתייהו דר' יהושע חולק. וא"ר יוחנן וגם רב נחמן קאי כותיה דמתניתין דברי הכל היא ולא פליגי אלא לגבי טומאה דשם טומאה אחת היא. אבל הכא אי איכול אכילה ככותבת או שתו כרביעית מיתבא דעתיה. אבל חצי כותבת אוכלין וחצי רביעית משקין לא מייתבא דעתיה: אכל ככותבת ושתה כרביעית בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת. א' ר"ל מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי משום דלא אפשר היכי נכתוב לכתוב לא יאכל אכילה בכזית היא לכתוב לא תעונה אכול משמע מתקיף לה רב אשי נכתוב לא תסור מן העינוי קשיא. ותנא מייתי לה אזהרה לעינוי מהכא דהניא יכול יהא ענש כרת על תוספת היום שמוסיפין ביוה"כ מחול על הקדש ת"ל כל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה. וכתיב וכל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה על עצמו של יום ענוש כרת. ואין ענוש כרת על התוספת. יכול יהא מוזהר על התוספת. ואסיקנא ד' קראי כתיבי במלאכה חד לעונש היום וחד לעונש הלילה. וחד לאזהרת היום. וחד לאזהרת הלילה. וחד לאקושי עינוי למלאכה. מה מלאכה לא ענש אלא אם כן הזהיר אף עינוי לא ענש אא"כ הזהיר. תנא.

הגהות הב"ח
(א) מתני' משקין שאינן ראוין לשתיה פטור שתה ציר: (ב) גמ' יכול יהא ענוש כרת על תוספת מלאכה כו' כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה על עינויו כו' ונכרתה מעמיה על עינויו: (ג) שם לאיי אפנויי מופנה מכדי חמשה קראי כתיבי:

[כל השבתות קרויין שבת בראשית משום דכל מועדות נמי כתיב בהן שבת שבתון הלכך קרי ליה שבת בראשית שמוקדשת ובא מששת ימי בראשית דבשבת בראשונה כתיב בו ויכלו ויקדש אותו לשון הרשב"ם ב"ב קכא ע"א ד"ה שבת בראשית]:

גליון הש"ס גמ' שני אין משלם אלא דמי עצים. עיין מנחות דף סט ע"א תוס' ד"ה דבלע וכתובות דף ל ע"ב בתוס' [ישנים] ד"ה ומהחייב:

תוספות

אכילה ואומר רבי שיש חילוק באכילות שיש אכילה גסה מאד שקץ נאכלו ויש לך שאינה גסה כל כך. מ"ר: זר שבלע שזפין של תרומה והקיאן כו' והשני אינו משלם אלא דמי עצים בלבד. תימה לרבי דהכא משמע כשהקיאן כישנן ולא חזו למיכל כלל אלא כמו עצים בעלמא הוו ואילו בשילהי גיד הנשה (חולין קג:) אמרינן דאכל חצי זית והקיאו וחזר ובלעו דחייב שהרי נהנה גרונו בכזית ומלינו למימר דהתם מיירי שלא בפניו כגון שלא ידע שהקיאו כדאמר בפרק בהמה המקשה (שם עח.) דנהי בפניו לא חזי שלא בפניו מיחזי חזי וה"ר חיים כהן תירץ דהכא מיירי בתרומה שנתחללה באכילת הראשון ונפקא ליה מתורת תרומה כדאמרינן בפ"ק דכריתות (דף ז.) כהן שסך שמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל בו ואינו חושש דכתיב ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת

ישנים

הכי פטור טפי אבל בחולין מיירי גבי חלב ואין נראה לחלק בין סך בה כהן שעשה הדבר כביתר לבלעה זר דשמא הכתי קאי וקיימא באיסורא אבל אין נראה לרבי דאי טעמא משום חילול ישלם השני קרן לראשון לכל הפחות כמו פירות ולמה לא ישלם אלא דמי עצים ועוד דבכולה סוגיא דהכא מיירי בדברים שאינן ראויין לאכילה בקלקלום כגון אכילה גסה וכוסס שעורין על כן נראה כדפרי' וכן היה אומר רבי דטעמא משום דלא חזו לאכילה עוד משיקיא אותן. מ"ר: חד לעונש דיממא וחד לעונש דליליא. לא ידענא אי בעינן בכל דוכתא עונש דיממא ולילה במלאכה כגון שבתות וימים טובים ותוס"מ:

מעלה

נושא
הא דקתני במתני' דהאוכל והשותה אין מצטרפין הוי מח' תנאים

נושא (דו צמ' ג')
אזהרה (לאו) בעינוי
• בגמ' תדון בשאלה למה לא נכתבה אזהרה ועוד [illegible]
בצורות לנוסח של אזהרה
• הגמ' מביאה מקורות לאזהרה בעינוי
מבנה

"נכתוב" - הצעות לנוסח אזהרה

*4 מקורות לאזהרה לעינוי

△ "יכול" - שאלות שמטרתם להוכיח שאין עונש ואפילו אין אזהרה על תוספת (יו"כ) במלאכה ועינוי

מבנה
⌂ נסיונות למצא אזהרה לעינוי ביו"כ
⬠ "איכא למיפרך" דחיות

א דבי ר' ישמעאל תנא
(גזירה שוה)
ועניתם את נפשותיכם
[illegible]
ונקרא [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
וכרתה הנפש מקרבה